

नेपाल राजपत्र

श्री ५ को सरकारद्वारा प्रकाशित

खण्ड ५५) काठमाडौं असोज २३ गते, २०६२ साल (अतिरिक्ताङ्क ३९)

भाग ३

निर्वाचन आयोगको सूचना-१

नेपाल अधिराज्यका स्थानीय निकाय अन्तर्गतको महानगरपालिका, उप-महानगरपालिका र नगरपालिकाका प्रमुख, उप प्रमुख, वडाध्यक्ष र सदस्यहरूको रिक्त रहेका सबै पद पूर्ति गर्नकोलागि निर्वाचन आयोगले सम्पूर्ण महानगरपालिका, उप-महानगरपालिका र नगरपालिकाहरूमा मिति २०६२ साल माघ १३ गते बिहिवार देखि निर्वाचन कार्यक्रम सञ्चालन गरी मिति २०६२ साल माघ २६ गते बुधवार का दिन मतदान गर्ने गरी निर्वाचन सम्पन्न गर्ने निर्वाचन आयोगले निर्णय गरेको हुँदा यो सूचना प्रकाशन गरिएको छ।

सूचना-२

स्थानीय निकाय निर्वाचन

आचार संहिता

२०६२

निर्वाचन निष्पक्ष, स्वतन्त्र र धाँधलीरहित हुनका लागि यसलाई कम खर्चिलो, अनुचित प्रतिस्पर्धा तथा सत्ता दुरुपयोगबाट मुक्त र तडक भडक विहीन बनाउनुका साथै जनसाधारणको सामान्य जीवन एवं अधिकारमा खलल नपर्ने गरी सञ्चालन गर्न वाञ्छनीय देखिन्छ।

अतः निर्वाचनमा स्वच्छता तथा निष्पक्षता कायम राख्ने उद्देश्यले निर्वाचनको सञ्चालन तथा प्रचार प्रसार स्वतन्त्र र मर्यादित रूपमा गर्न गराउन निर्वाचन आयोगले श्री ५ को सरकार एवं राजनैतिक दलहरूसँग छलफल गरी निर्वाचन आयोग ऐन, २०४७ को दफा २४ क ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी यो आचार संहिता बनाएको छ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

यस आचार संहितालाई पालन गर्नु श्री ५ को सरकार, सरकारी तथा अर्ध सरकारी संस्थाको कार्यालय तथा कर्मचारी, राजनैतिक संगठन वा दल, उम्मेदवार तथा निजहरूसँग सम्बन्धित व्यक्तिहरूको कर्तव्य हुनेछ ।

यो आचार संहिता निर्वाचन आयोगले तोकेको मिति र क्षेत्रमा श्री ५ को सरकार, राजनैतिक दल, उम्मेदवारहरू र निजहरूसँग सम्बन्धित व्यक्तिहरूको हकमा लागु हुने छ ।

क. राजनैतिक दल तथा उम्मेदवारहरूले पालना गर्नुपर्ने आचरण

राजनैतिक दलहरू, राजनैतिक दलका उम्मेदवारहरू, स्वतन्त्र उम्मेदवारहरू तथा निजहरूसँग सम्बन्धित व्यक्तिहरूले निर्वाचन अभियान सञ्चालन गर्दा निम्नलिखित आचरणहरू पालन गर्नु गराउनु पर्दछ :-

१. नेपालको राष्ट्रियता, राष्ट्रिय स्वतन्त्रता, अखण्डता र सार्वभौमसत्ता माथि आघात पर्ने गरी तथा संसदीय शासन प्रणाली, संवैधानिक राजतन्त्र, बहुदलीय प्रजातन्त्र तथा स्वतन्त्र न्यायप्रणालीको प्रतिकूल हुने गरी प्रचार प्रसार गर्नु गराउनु हुँदैन ।
२. कुनै धर्म, सम्प्रदाय, जात, जाति, भाषा वा प्रादेशिकताको आधारमा घृणा वा द्वेष उत्पन्न गर्ने गरी प्रचार प्रसार गर्नु तथा सोही आधारमा मतदान गर्न मतदाताहरूलाई प्रेरित गर्नु गराउनु हुँदैन ।
३. कुनै राजनैतिक दल वा राजनैतिक दलका उम्मेदवार वा स्वतन्त्र उम्मेदवारले अन्य राजनैतिक दल वा राजनैतिक दलका उम्मेदवार वा स्वतन्त्र उम्मेदवारको आलोचना गर्दा त्यस्तो दल वा उम्मेदवारको नीति, कार्यक्रम तथा सार्वजनिक कृत्याकलापमा मात्र सीमित रही त्यस्तो दलका नेता वा उम्मेदवार वा निजहरूको परिवारका सदस्यहरूको निजी जीवनसँग सम्बन्धित कुराको आलोचना हुने वा चरित्र हत्या हुने गरी प्रचार प्रसार गर्नु गराउनु हुँदैन ।
४. कुनै पनि राजनैतिक दल वा राजनैतिक दलका उम्मेदवार वा स्वतन्त्र उम्मेदवारले एक अर्काको प्रजातान्त्रिक अधिकार हनन गर्नु हुँदैन र प्रचार प्रसारको सन्दर्भमा प्रयोग गरिने भाषा अशिष्ट एवं असंयमित हुनु हुँदैन ।
५. कुनै पनि राजनैतिक दल वा राजनैतिक दलका उम्मेदवार वा स्वतन्त्र उम्मेदवारले मतदातालाई प्रभाव पार्ने उद्देश्यले कुनै प्रकारले नगद वा जिन्सी उपहार लिनु दिनु हुँदैन ।
६. प्रचार प्रसारको क्रममा कुनै पनि स्थानमा रंग वा इनामेलले लेख्नु वा लेखाउनु हुँदैन ।
७. कुनै पनि धार्मिक, पुरातात्विक वा ऐतिहासिक भवन, स्मारक स्थल वा सरकारी वा सार्वजनिक स्थल, भित्ता पर्खालमा कुनै पोष्टर, पम्पलेट वा पर्चा टाँस्नु हुँदैन ।
८. कसैको निजी घर, कम्पाउण्ड, पसल, पर्खाल वा यस्तै अन्य स्थानहरूमा घरधनीको स्वीकृति नलिई कुनै पोष्टर, पम्पलेट वा पर्चा टाँस्नु हुँदैन । निर्वाचन सम्पन्न भएपछि यस्ता पोष्टर, पर्चा वा राजनैतिक दलका चिन्हहरू सम्बन्धित राजनैतिक दल वा राजनैतिक दलका उम्मेदवार वा स्वतन्त्र उम्मेदवारले सफा गर्नु पर्नेछ ।
९. कुनै एउटा राजनैतिक दल वा राजनैतिक दलका उम्मेदवार वा स्वतन्त्र उम्मेदवारले टाँसेको पोष्टर वा पर्चा वा निर्वाचन चिन्हलाई अर्को राजनैतिक दल वा राजनैतिक दलका उम्मेदवार वा स्वतन्त्र उम्मेदवारका तर्फबाट उप्काउन, च्यात्न वा त्यसमाथि आफ्नो पोष्टर टाँस्नु वा लेख्न लगाउनु हुँदैन ।
१०. निर्वाचन आयोगद्वारा वितरित निर्वाचनसम्बन्धी प्रचार सामग्री वा सूचनालाई कसैले पनि विगान्न, नास्न, केरमेट गर्न वा अन्य कुनै किसिमबाट थपघट गर्न गराउनु हुँदैन ।
११. सार्वजनिक स्थानमा तुल वा अन्य कुनै प्रकारको कपडा तथा व्यानर प्रदर्शन गरी प्रचार प्रसार गर्न गराउनु हुँदैन ।
१२. सभा र सवारी साधनमा कपडा प्रयोग गरी दलको झण्डा र निर्वाचन चिन्ह राख्न पाइनेछ ।

(२)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

खण्ड ५५) अतिरिक्ताङ्क ३९ नेपाल राजपत्र भाग ३ मिति २०६२।६।२३

१३. प्रचारको क्रममा बढीमा ६० ग्रामसम्मको कागजमा बढीमा ६"X१०" साइजको पर्चा र १८"X२२" साइजको पोष्टर मात्र प्रयोग गर्न पाइनेछ । यस्तो पोष्टर, पर्चा एक रङ्गमा मात्र छपाउनु पर्नेछ र प्रत्येक पोष्टर र पर्चामा मुद्रकको नाम र ठेगाना अनिवार्य रूपमा उल्लेख हुनुपर्नेछ ।
१४. जुलुस सभामा भाग लिने व्यक्तिहरुले हातमा बढीमा ६"X१०" सम्मको साइजको भण्डा लिन पाइनेछ ।
१५. प्रचार प्रसारको लागि कुनै प्रकारको प्लाष्टिकको सामग्री प्रयोग गर्न पाइने छैन ।
१६. निर्वाचनमा हेलिकोप्टर जस्ता महंगा सवारी साधनको प्रयोग गर्नु गराउनु हुँदैन ।
१७. बस, ट्रक, कार, ट्रयाक्टर आदिमध्ये एक उम्मेदवारले महानगरपालिका, उपमहानगरपालिका, नगरपालिका, गाउँ विकास समिति र जिल्ला विकास समितिको निर्वाचनमा बढीमा निम्न बमोजिमको संख्यामा सवारी साधन र लाउडस्पीकर प्रयोग गर्न पाइने छ ।
 १. महानगरपालिकाको प्रमुख, उपप्रमुखले बढीमा ३ वटा सवारी साधन र ३ वटा लाउडस्पीकर ।
 २. उपमहानगरपालिकाको प्रमुख, उपप्रमुखले बढीमा २ वटा सवारी साधन र २ वटा लाउडस्पीकर ।
 ३. नगरपालिकाको प्रमुख, उपप्रमुख र महानगरपालिकाको वडाध्यक्ष र नगर परिषद्को सदस्यले १ वटा सवारी साधन र १ वटा लाउडस्पीकर ।
 ४. उपमहानगरपालिकाको र नगरपालिकाको वडाध्यक्ष र वडा सदस्यले एउटा अटो रिक्सा वा रिक्सा र १ वटा लाउडस्पीकर ।
 ५. गाउँ विकास समितिका अध्यक्ष/उपाध्यक्षले एउटा सवारी साधन र १ वटा लाउडस्पीकर ।
 ६. जिल्ला विकास समितिका सभापति/उपसभापति र सदस्यले १ वटा सवारी साधन ।
१८. उम्मेदवारहरुले निर्वाचनको क्रममा प्रयोग गर्ने सवारी साधनको विवरण निर्वाचन अधिकृतलाई लिखित रूपमा दिनु पर्नेछ ।
१९. लाउडस्पीकर, रेडियो, क्यासेट वा अन्य यस्तै ध्वनिविस्तारक वस्तु प्रयोग गर्दा अरुलाई बाधा विरोध पर्ने वा सार्वजनिक शान्तिमा खलल पर्ने गरी गर्न हुँदैन । साथै यस्तो ध्वनिविस्तारक वस्तु प्रयोग गर्दा विहान ७ बजेदेखि साँझ ७ बजेसम्म बाहेक अन्य समयमा र सभा बाहेक एउटै ठाउँमा निरन्तररूपमा पनि गर्न पाइने छैन ।
२०. आमसभा, जनसभा, कोणसभा र जुलुस विहान ७ बजेदेखि साँझ ७ बजेसम्म बाहेक अरु समयमा गर्न पाइने छैन । मसाल जुलुस र हातहतियारले सुसज्जित कुनै पनि जुलुस निकाल्न पाइने छैन ।
२१. प्रचार प्रसारको क्रममा हात हतियार वा विष्फोटक पदार्थ लिएर हिड्नु हुँदैन ।
२२. जुलुस, न्याली वा आमसभा गर्दा गराउँदा स्थानीय प्रशासनलाई जानकारी गराएर मात्र गर्नु पर्नेछ ।
२३. कसैले पनि कुनै किसिमको डर, त्रास, धम्की दिई वा बल प्रयोग गरी वा प्रलोभन दिई निर्वाचनसंग सम्बद्ध कर्मचारी तथा शान्ति सुरक्षा सम्बन्धी अधिकारीहरुलाई आफ्नो कर्तव्य पालन गर्नबाट विचलित गराउनु हुँदैन ।
२४. कसैले पनि मतदातालाई डर, धाक, धम्की वा त्रास वा प्रलोभन वा धर्म भुल्काउने जस्तो काम गरी निजको इच्छा विपरित मतदान गर्न बाध्य गर्नु गराउनु हुँदैन ।
२५. निर्वाचन विथोल्ने वा निर्वाचन प्रति वितृष्णा पैदा हुने वा निर्वाचनमा भ्रम सिर्जना हुने वा निर्वाचनमा अवरोध हुने गरी कुनै कार्य गर्नु गराउनु हुँदैन ।

(३)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित १०५१ मात्र लागु हुनेछ।

खण्ड ५५) अतिरिक्ताङ्क ३९ नेपाल राजपत्र भाग ३ मिति २०६२।६।२३

२६. मतदान केन्द्र र त्यसको वरिपरि कुनै कुरा टाँस्नु वा टाँस्न लगाउनु वा लेख्नु वा लेख्न लगाउनु समेत हुँदैन । यदि ती प्रचार प्रसारका सामग्री भएमा सम्बन्धित उम्मेदवारले मतदान हुनु अगाडि हटाउनु पर्नेछ ।
२७. मतदाताहरूलाई मतदान गर्नबाट बन्चित गराउने अभिप्रायले कुनै पनि किसिमको अवरोध वा थुनछेक गर्नु गराउनु हुँदैन ।
२८. कुनैपनि उम्मेदवारले वा निजका प्रतिनिधि वा कार्यकर्ताले वा कुनै व्यक्तिले बल प्रयोग गरी वा डर, त्रास देखाई वा धम्की दिई वा प्रलोभन दिई मतदान केन्द्र आफ्नो कब्जामा लिनु वा मतपत्र वा मतपेटिका वा मतदान सामग्री जवर्जस्ती हत्याउनु वा खोस्नु, नास्नु वा विगार्नु हुँदैन ।
२९. कुनैपनि राजनैतिक दल वा राजनैतिक दलका उम्मेदवार वा स्वतन्त्र उम्मेदवारले मनोनयन पत्र दाखिला गर्नको निमित्त जुलुस लिएर जान हुँदैन ।
३०. राजनीतिक दल वा उम्मेदवार वा अन्य कसैले प्रचार प्रसारको क्रममा कसैको पुत्ला लिएर हिड्न वा पुत्ला जलाउने कार्य गर्नु हुँदैन ।
३१. साईकल र मोटर साईकल बाहेक अन्य सवारी साधनको जुलुस निकाल्नु हुँदैन ।
३२. मतदानको दिनभन्दा ४८ घण्टा अघिदेखि मतदानको काम पूरा नभएसम्म कुनै राजनैतिक दल वा राजनैतिक दलका उम्मेदवार वा स्वतन्त्र उम्मेदवारले जुलुस निकाल्न, नारा लगाउन वा झण्डा वा निर्वाचन चिन्ह वा प्रचार प्रसार हुने गरी कुनै सामग्रीको प्रदर्शन गर्न वा अन्य कुनै पनि प्रकारको प्रचार प्रसार गर्नु गराउनु हुँदैन ।
३३. मतदानको दिन मतदाताहरूलाई बस, ट्रक, जीप वा अन्य कुनै सवारी साधनबाट ओसार पसार गर्नु गराउनु हुँदैन ।
३४. मतदानको दिन जिल्ला विकास समितिको सभापति/उपसभापति र महानगरपालिका/उपमहानगरपालिका र नगरपालिकाका प्रमुख/उपप्रमुखको उम्मेदवारले आवश्यक परेमा १/१ वटा सवारी साधन प्रयोग गर्न पाउने छन् । निजहरु बाहेक अरु कसैले पनि सवारी साधनको प्रयोग गर्न पाउने छैनन् ।
३५. कुनै पनि राजनैतिक दल वा राजनैतिक दलका उम्मेदवार वा स्वतन्त्र उम्मेदवारले मतदातालाई प्रभाव पार्ने उद्देश्यले भोज भत्तेको आयोजना गर्नु गराउनु हुँदैन ।
३६. मतदान कार्य तथा मतगणना समेत बिना अवरोध सबै ठाउँमा निर्बाधरूपमा संचालन हुन दिनुपर्छ र त्यसको लागि जो चाहिने उपयुक्त वातावरणको सिर्जना गरिदिनु सबैको कर्तव्य हुनेछ ।
३७. कुनै पनि राजनैतिक दल वा राजनैतिक दलका उम्मेदवार वा स्वतन्त्र उम्मेदवारले आफ्नो कार्यकर्ता वा समर्थकहरूलाई निर्वाचन सम्बन्धी आचार संहिताको पूर्णरूपमा जानकारी दिई सोको पालन गर्न गराउन लगाउनु पर्नेछ । यसको जिम्मेवारी सम्बन्धित उम्मेदवारले लिनु पर्नेछ ।
३८. कुनै पनि राजनैतिक दल वा राजनैतिक दलका उम्मेदवार वा स्वतन्त्र उम्मेदवारले निर्वाचनको क्रममा निर्वाचनसम्बन्धी ऐन, नियम, आदेश तथा निर्देशिकाहरूमा भएका व्यवस्थाहरूलाई पूर्णरूपमा पालन गर्नु गराउनु पर्दछ ।
३९. कुनै पनि राजनैतिक दल वा राजनैतिक दलका उम्मेदवार वा स्वतन्त्र उम्मेदवारले विदेशमा छापिएको पर्चा, पोष्टर तथा विदेशी मुलुकमा दर्ता भएको गाडी प्रयोग गरी प्रचार प्रसार गर्न पाउने छैन ।
४०. राजनैतिक दल वा राजनैतिक दलका उम्मेदवार वा स्वतन्त्र उम्मेदवारले आफ्ना समर्थकहरूलाई अरु दल वा उम्मेदवारहरूको जुलुस वा आमसभा विथोल्न वा बाधा पुऱ्याउनबाट रोक लगाउनु पर्दछ ।

एउटा उम्मेदवारको सभा वा कार्यक्रम भइरहेको ठाउँबाट अर्को उम्मेदवारले जुलुस लिएर जानु हुँदैन ।

(४)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।

ख निर्वाचन खर्च

राजनैतिक दलहरु, राजनैतिक दलका उम्मेदवारहरु र स्वतन्त्र उम्मेदवारहरुले निर्वाचन अभियान संचालन गर्दा गरिने खर्चका सम्बन्धमा निम्नलिखित आचरण पालना गर्नु गराउनु पर्दछ :-

१. निर्वाचन सम्बन्धी कार्यमा खर्चगर्दा आयोगबाट निर्धारित सीमाभित्र रही खर्च गर्नुपर्छ । सो प्रयोजनको लागि अनुसूची १ बमोजिमको ढाँचामा दैनिक खर्चको विवरण देखिने गरी सबै उम्मेदवारले खर्चको फाँटवारी राख्नुपर्नेछ । निर्वाचित उम्मेदवारले निर्वाचन खर्चको विवरण निज उम्मेदवार भएको पदको परिणामको घोषणा भएको मितिले तीस दिनभित्र अनुसूची २ बमोजिमको ढाँचामा निर्वाचन अधिकृतलाई बुझाउनु पर्नेछ ।
२. निर्वाचन खर्चको अधिकतम सीमा अनुसूचि ३ र अनुसूचि ४ मा तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
३. निर्वाचन प्रचार प्रसारको क्रममा प्रयोग गरिने सवारी साधन तथा लाउड स्पीकरको खर्चको हिसाब अनुसूचि ५ मा तोकिएको दररेटको आधारमा राख्नु पर्नेछ ।
४. प्रत्येक उम्मेदवारले निर्वाचनको कार्यमा स्वयम् वा आफ्नो प्रतिनिधिद्वारा मात्र खर्च गर्नु गराउनु पर्नेछ ।
५. निर्वाचन खर्चको हिसाव पेश गर्दा उम्मेदवारको लागि आ-आफ्ना राजनैतिक दल वा अन्यत्रबाट गरिएको खर्च पनि देखाउनु पर्नेछ । यस्तो खर्च पनि निर्वाचन खर्चको अधिकतम हदभित्र समावेश गरिनेछ ।
६. राजनैतिक दलहरुले आफ्नो उम्मेदवारको सम्बन्धमा गरेको खर्चको विवरण राख्नुपर्नेछ र त्यस्तो विवरण आयोगलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।
७. आचार संहिता विपरीत तुल टाँगे, ईनामेल वा अन्य रडबाट भित्ता वा पर्खालमा लेखेमा वा पर्चा पम्प्लेट टाँसेमा सो हटाउन वा मेटाउन लगाई सो गर्दा लाग्ने खर्च समेत निर्वाचन खर्चमा समावेश गरिनेछ ।

ग. श्री ५ को सरकार र अन्य संघ संस्थाले पालना गर्नुपर्ने आचरण :

(अ) आम संचार

श्री ५ को सरकार अन्तर्गत रहेका आम संचारका माध्यमहरु (श्रव्य, दृश्य तथा मुद्रण) द्वारा आ-आफ्नो कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्दा देहाय बमोजिम गर्नु पर्दछ :-

१. निर्वाचनको प्रचार प्रसारको क्रममा मतदातालाई प्रभाव पार्ने गरी गरेका कार्यक्रम र बोलेका कुराहरुको समाचार, टिप्पणी र विश्लेषण सञ्चार माध्यमबाट प्रसारण गर्दा संतुलित, सर्वपक्षीय र समानुपातिक हुनु पर्दछ ।
२. राजनैतिक दल वा राजनैतिक दलका उम्मेदवार वा स्वतन्त्र उम्मेदवार प्रति कुनै किसिमको पूर्वाग्रह नराखी पूर्णतया निष्पक्ष एवं संयमित रुपमा कार्यक्रम सञ्चालन/प्रकाशन गर्नु पर्दछ ।
३. मतदातालाई निर्धक्क भएर भोट दिन प्रोत्साहित गर्ने खालका श्रव्य दृश्य तथा लेख्य सामग्री यथाशक्य बढी मात्रामा प्रचार प्रसार गर्नु पर्दछ ।
४. धर्म, सम्प्रदाय, क्षेत्र, जात जाति, वा भाषागत आधारमा मतदातालाई प्रभावित पार्ने खालको वा जनमानसमा हिंसा, उत्तेजना, आतङ्क, वैमनस्य र भ्रम फैलाउने खालका सामग्रीहरु प्रचार प्रसार गर्नु/गराउनु हुँदैन ।

(५)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएको मात्र लागु हुनेछ।

५. समाचार संकलन वा कार्टुन प्रकाशित गर्दा वा सम्पादकीय, प्रतिकृया, रिपोर्ट, वृत्तान्त, छलफल, विश्लेषण, व्यक्तिगत लेख, प्रश्नोत्तर र यस्तै अन्य श्रव्य-दृश्य वा लेख्य सामग्री प्रचार प्रसार गर्दा कुनै राजनैतिक दल वा राजनैतिक दलको उम्मेदवार वा स्वतन्त्र उम्मेदवारको पक्षमा मतदातालाई प्रभावित गर्ने किसिमबाट गर्नु/गराउनु हुँदैन । कार्यक्रम सञ्चालक/संयोजकले तटस्थ भूमिका निर्वाह गर्नु पर्दछ ।
६. मतदाताको आफ्नो उम्मेदवार रोज्न पाउने मौलिक हक, अधिकारको हनन हुने गरी प्रचार प्रसार गर्नु/गराउनु हुँदैन ।
७. सञ्चार माध्यमले सबै राजनैतिक दल र उम्मेदवारहरूलाई प्रचार प्रसारको समान अवसर दिनु पर्दछ जसले गर्दा मतदाताले सबै उम्मेदवारको विषयमा यथेष्ट जानकारी प्राप्त गरी मतदानको दिन आफूले रोजेको राजनैतिक दल वा उम्मेदवारलाई मतदान गर्न सकोस् ।
८. समाचार सङ्कलन गर्दा, कार्यक्रम तयार गर्दा कसैले कुनै पनि उम्मेदवार प्रति व्यक्त गरेको व्यक्तिगत विचारलाई प्रचार प्रसारमा ल्याइनु हुँदैन ।
९. चुनाव प्रचार प्रसारको क्रममा चुनाव सभा, ग्याली, गोष्ठी इत्यादिमा राजनैतिक दल वा उम्मेदवारले अरु राजनैतिक दल वा उम्मेदवारको विषयमा बोलेको कुरा प्रचार प्रसार गर्नु गराउनु हुँदैन तर उक्त राजनैतिक दल वा उम्मेदवारले आफ्नो दल वा आफ्नो कार्यक्रमबारे व्यक्त गरेको विचारमा कुनै बन्देज लाग्ने छैन ।
१०. राजनैतिक दल वा उम्मेदवारले बोलेको कुरा उसैको शब्दमा प्रचार प्रसार गर्नु पर्दछ । समाचार सङ्कलक वा सम्पादकले आफ्नो दृष्टिकोणबाट काटछाँट गरी प्रचार गर्नु/गराउनु हुँदैन ।
११. निर्वाचन आचार संहिताको दायरा भित्र रही कुनै पनि राजनैतिक दल वा उम्मेदवारले प्रचार प्रसार सामग्री प्रकाशन वा प्रसारण गर्न चाहेमा उक्त सामग्री विज्ञापनको रूपमा प्रकाशन/प्रसारण भएको हो भन्ने कुरा स्पष्टसँग खुल्नु पर्दछ ।
१२. मतदातालाई कसलाई मत दिनु हुन्छ वा कसलाई मत दिनु भयो भनेर व्यक्तिगत विचार बुझी कुनै पनि सामग्री प्रचार प्रसार गर्नु गराउनु हुँदैन ।
१३. प्रकाशन/प्रसारण भएका कुनै पनि सामग्रीको अभिलेख सम्बन्धित निकायले सुरक्षित राख्नु पर्दछ र निर्वाचन आयोगबाट माग भएमा त्यस्तो अभिलेख उपलब्ध गराउनु पर्दछ ।

(आ) नीति, कार्यक्रम, साधन र सेवा

१. सरकारी काम र राजनैतिक काम भिन्ना भिन्नै भएकाले मन्त्रीहरूले सरकारी काम र प्रचार प्रसारको काम मिसाउनु हुँदैन ।
२. सरकारी पक्षबाट कुनैपनि योजनाको शिलान्यास गर्ने वा उद्घाटन गर्ने, नयाँ योजना वा कार्यक्रम स्वीकृत गर्ने, शुरु गर्ने, सर्वेक्षण गर्ने, अध्ययन गर्ने वा अनुदान दिने, कार्यालय निरीक्षण गर्ने जस्ता कार्यहरू गर्नु गराउनु हुँदैन ।
३. श्री ५ को सरकारका कर्मचारीहरू र श्री ५ को सरकारको स्वामित्वमा रहेका संस्था, संस्थान वा समितिका कर्मचारीहरूलाई श्री ५ को सरकार वा अख्तियारवाला कुनैपनि पदाधिकारीले कुनै राजनैतिक दल वा राजनैतिक दलका उम्मेदवार वा स्वतन्त्र उम्मेदवारको पक्षको प्रचार प्रसारको काममा वा निर्वाचनको परिणाममा प्रभाव पार्ने खालको काममा प्रयोग गर्नु गराउनु हुँदैन ।
४. श्री ५ को सरकार, श्री ५ को सरकारको स्वामित्वमा रहेका संस्था, संस्थान वा समिति, जिल्ला विकास समिति, नगरपालिका र गाउँ विकास समिति वा सो अन्तर्गत र अन्य स्वशासित संस्था अन्तर्गतका सवारी साधनहरू, अन्य साधनहरू वा सम्पतिलाई

राजनैतिक दल वा राजनैतिक दलका उम्मेदवार वा स्वतन्त्र उम्मेदवारका काममा प्रयोग गर्नु गराउनु हुदैन ।

५. श्री ५ को सरकार, श्री ५ को सरकारको स्वामित्वमा रहेका संस्था, संस्थान वा समिति, जिल्ला विकास समिति, नगरपालिका, गाउँ विकास समिति र अन्य स्वशासित संस्थाहरुको भवन, अतिथि गृह, चौर, खेल मैदान, सभागृह वा त्यस्तै अन्य साधन र सुविधालाई कुनै राजनैतिक दल वा राजनैतिक दलका उम्मेदवार वा स्वतन्त्र उम्मेदवार वा प्रचार प्रसारमा संलग्न अन्य व्यक्तिहरुलाई समेत प्रयोग गर्न दिनु हुदैन ।

६. मन्त्री वा निजका सल्लाहकारहरुले प्रयोग गर्ने सरकारी सवारी साधन, अन्य साधन, श्रोत र सहूलियत राजनैतिक दल वा राजनैतिक दलका उम्मेदवार वा स्वतन्त्र उम्मेदवारको प्रचार प्रसारको काममा प्रयोग गर्नु गराउनु हुदैन ।

तर प्रधानमन्त्रीको पदीय दायित्व र सुरक्षालाई दृष्टिगत गरी निजको भ्रमणको सिलसिलामा प्रयोग हुने सरकारी सवारी साधनको हकमा यो बन्देज लागू हुने छैन । यस्तो सवारी साधनमा निर्वाचन प्रचार प्रसारमा संलग्न राजनैतिक दलका व्यक्तिहरुलाई समावेश गरिनु हुदैन ।

७. मन्त्री एवं सांसदहरु मतदान गर्न बाहेक मतदानकेन्द्रभित्र प्रवेश गर्नु हुदैन ।

८. निर्वाचनको काममा बाधा पर्ने भै आयोगले स्वीकृति दिएमा बाहेक जिल्ला स्तरीय कार्यालयका पदमा सरुवा गर्न वा काज खटाउन वा रिक्त पदमा पूर्ति गर्न हुदैन ।

९. आयोगको स्वीकृति नभै नयाँ पदको सृजना गर्न वा तलब भत्ता वृद्धि गर्न वा ग्रेड, पुरस्कार वा यस्तै अन्य सुविधा र सहूलियत प्रदान गर्न हुदैन ।

१०. निर्वाचन सकेको ३ महिनासम्म निर्वाचन कार्यमा संलग्न जिल्ला स्तरका निजामती वा प्रहरी कार्यालयका प्रमुखहरुलाई आयोगको सहमति विना सरुवा गर्नु हुदैन ।

११. मतदानको ३ दिन अगाडि र ३ दिन पछाडिसम्म मादक पदार्थको विक्री वितरण र सेवनमा रोक लगाउनु पर्नेछ ।

(घ) विविध

१. श्री ५ को सरकार अन्तर्गत रहेका आम सञ्चार माध्यमहरुले पालन गर्नुपर्ने आचार संहिता निजी सञ्चार माध्यमहरुको हकमा पनि लागू हुनेछ ।

२. आम सञ्चार माध्यमबाट निर्वाचन विथोल्ने वा निर्वाचन प्रति वितृष्णा पैदा हुने वा निर्वाचनमा भ्रम सिर्जना हुने वा निर्वाचनमा अवरोध हुने गरी प्रचार प्रसार गर्नु गराउनु हुदैन ।

३. आचार संहिताको पालना भएको छ छैन तत् सम्बन्धमा आयोगले आवश्यकता अनुसार जाँचबुझ र अनुगमन गर्न गराउन सक्नेछ ।

४. आचार संहिता जाँचबुझ वा अनुगमन गर्दा कसैबाट आदेश वा आचार संहिता पालना नभएको वा उल्लंघन गरेको देखिएमा त्यस्तो काम तुरुन्त रोकन वा बदर गर्नको लागि आयोगले सम्बन्धित व्यक्ति वा पदाधिकारी वा निकायलाई आदेश दिनेछ ।

५. आचार संहिता उल्लंघन भएको देखिए, बुझिए वा सुनिएमा सम्बन्धित निर्वाचन अधिकृत/मतदान अधिकृतले त्यस्तो कार्यको तुरुन्त रोकथाम गर्नु पर्नेछ । यसका लागि स्थानीय प्रशासन र स्थानीय प्रहरीबाट आवश्यकता अनुसार सहयोग लिन सकिनेछ र सहयोग दिनु स्थानीय प्रशासन र प्रहरीको कर्तव्य हुनेछ ।

खण्ड ५५) अतिरिक्ताङ्क ३९ नेपाल राजपत्र भाग ३ मिति २०६२।६।२३

६. आचार संहिता उल्लंघन भएको देखिए वा पाइएमा स्थानीय प्रशासन वा प्रहरीले तत्कालै आवश्यक कारवाही गरी रोकथाम गर्नु पर्नेछ । यसको जानकारी निर्वाचन अधिकृत र मतदान अधिकृतलाई दिनु पर्नेछ ।
७. आचार संहिता उल्लंघन सम्बन्धी कारवाहीका विवरणहरु निर्वाचन अधिकृतले निर्वाचन आयोगमा तुरुन्त पठाउनु पर्नेछ ।
८. उप निर्वाचनको सन्दर्भमा यो आचार संहिता उप निर्वाचन हुने निर्वाचन क्षेत्रको सम्बन्धमा मात्र लागू हुनेछ ।

द्रष्टव्य :

यस आचार संहिता पालन गर्नुपर्ने कर्तव्य भएका व्यक्तिहरुले स्थानीय निकाय निर्वाचन आचार संहिता, २०६२ मा उल्लेख गरिएका आचरण पालन नगरेमा वा उल्लंघन गरेमा देहाय बमोजिम हुने कानूनी व्यवस्था छ :

१. कुनै उम्मेदवार वा उम्मेदवारको तर्फबाट प्रचार प्रसार गर्ने राजनैतिक दल वा कार्यकर्ताले निर्वाचन आचार संहिताको उल्लंघन गरेमा निर्वाचन (अपराध र सजाय) ऐन, २०४७ को दफा १९ को उपदफा (१) अनुसार निर्वाचन अदालतबाट निर्वाचन बदर हुनेछ ।
२. स्थानीय निकाय निर्वाचन आचार संहिता, २०६२ मा उल्लेख भएको निर्वाचन खर्चसम्बन्धी आचरण पालन नगरेमा निर्वाचन (अपराध र सजाय) ऐन, २०४७ को दफा १८ अनुसार देहाय बमोजिम हुनेछ :-
 - क. तोकिए बमोजिम निर्वाचन खर्चको विवरण पेश नगरेमा निर्वाचन खर्चको लागि तोकिएको हद बराबरको रकमसम्म जरीवाना हुन सक्नेछ ।
 - ख. अस्वाभाविक वा निर्वाचनको स्वच्छतामा प्रतिकूल हुने गरी वा गैर कानूनी प्रयोजनको लागि अनुचित वा गैर कानूनी तवरले खर्च गरेको देखिएमा त्यस्तो व्यक्तिलाई निर्वाचन आयोगले तत्कालै देखि लागू हुने गरी छ वर्षसम्म कुनै पनि निर्वाचनमा उम्मेदवार हुन अयोग्य हुने गरी निर्णय गर्न सक्नेछ ।
 - ग. निर्वाचन आयोगले निर्वाचनमा खर्च गर्न तोकेको हद भन्दा बढी रकम खर्च गरेको ठहरिएमा निर्वाचन (अपराध र सजाय) ऐन, २०४७ अनुसार निर्वाचन बदर हुनेछ ।

३. श्री ५ को सरकार, श्री ५ को सरकारको स्वामित्वमा रहेका स्वशासित संस्था, संस्थान वा समितिका कर्मचारीहरुले यस आचार संहितामा उल्लेख गरिएको आचरण उल्लंघन गरेमा निर्वाचन आयोग ऐन, २०४७ को दफा २२ बमोजिम निर्वाचन आयोगले कारवाही र सजाय गर्न सक्नेछ ।

निर्वाचन आयोग ऐन, २०४७ को दफा २२ को व्यवस्था

विभागीय कारवाही र सजाय :

- (१) आयोगले मतदाता नामावली तयार गर्ने लगायत निर्वाचनको काममा नियुक्त गरिएको, खटाइएको वा तोकिएको वा आयोगको आदेश निर्देशन पालना गर्नु पर्ने कर्तव्य भएका कुनै निजामती कर्मचारीले वा सरकारी संस्थान वा विकास समितिको कर्मचारीले त्यस्तो काम सम्पादनको सिलसिलामा प्रचलित कानून वा आयोगको आदेश वा निर्देशनको जानी जानी उल्लंघन हुने गरी वा बदनीयतले कुनै कामकारवाही गरेमा आयोगले त्यस्तो कर्मचारी उपर निजको सेवा शर्त सम्बन्धी प्रचलित कानून बमोजिम

(८)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागू हुनेछ।

9032

विश्वविद्यालय विनियमन आचार संहिता

अनुसूची १

निर्वाचन खर्चका फाटवारा

वर्चको शीर्षक

[illegible]

स्थानीय निकाय निर्वाचन आचार संहिता

अनुसूची ३

खर्च सीमा

निकाय	खर्च सीमा	सम्बन्धित क्षेत्रको एकप्रति मतदाता नामावली खरिद मूल्य
१. महानगरपालिकाको प्रमुख/उपप्रमुख	३,००,०००/- र	
२. महानगरपालिकाको वडाध्यक्ष/वडा सदस्य	५८,०००/- र	"
३. उपमहानगरपालिकाको प्रमुख/उपप्रमुख	१,४०,०००/- र	"
४. उपमहानगरपालिकाको वडाध्यक्ष/वडा सदस्य	३०,०००/- र	"
५. नगरपालिकाको प्रमुख/उपप्रमुख	९०,०००/- र	"
६. नगरपालिकाको वडाध्यक्ष/वडा सदस्य	२४,०००/- र	"
७. गाउँ विकास समितिको अध्यक्ष/उपाध्यक्ष	४२,०००/- र	"
८. गाउँ विकास समितिको वडाध्यक्ष/वडा सदस्य	४,०००/- र	"
९. जिल्ला विकास समितिको सभापति/उपसभापति	५०,०००/- र	
१०. जिल्ला विकास समितिको सदस्य	२९,०००/- र	"

स्थानीय निकाय निर्वाचन आचार संहिता
अनुसूची ४

वर्च सीमा निर्धारणको आधार

क्र.सं.	वर्चको शीर्षक	सहानगर पालिका		उपसहानगर पालिका		नगरपालिका		गाउँ विकास समिति		जिल्ला विकास समिति	
		प्रमुख/उप प्रमुख	वडाध्यक्ष/वडा सदस्य	प्रमुख/उप प्रमुख	वडाध्यक्ष/वडा सदस्य	प्रमुख/उप प्रमुख	वडाध्यक्ष/वडा सदस्य	अध्यक्ष/उपाध्यक्ष	वडाध्यक्ष/वडा सदस्य	सभापति/उप सभापति	सदस्य
१	सवारी साधन	७८०००	२६०००	५२०००	८०००	२६०००	६०००	२६०००		२६०००	८०००
२	लाउडस्पीकर	९०००	३०००	६०००	३०००	३०००	३०००	३०००			३०००
३	पोस्टर (वर्दीमा)	४००००	११०००	१८०००	६०००	१३०००	४०००	३०००	१०००		
४	१५,००० प्रति पच्ची (वर्दीमा)	२००००	५०००	८०००	३०००	६०००	३०००	२०००	१०००		२०००
५	१५,००० प्रति आमसभा, गोष्ठी	३००००	४०००	१००००	४०००	९०००	२०००	२०००		१००००	३०००
६	कार्यकर्ता कार्यालय	३००००	४०००	१६०००	४०००	१३०००	४०००	२०००	१०००		
७	सञ्चालन	७३०००	४०००	१६०००	१०००	१००००	१०००	२०००	६००	४०००	२०००
८	वृष खर्च	२००००	१०००	१४०००	१०००	१००००	१०००	२०००	४००	१००००	२०००
९	विविध	३०००००	५८०००	१४००००	३००००	९००००	२४०००	४२०००	४०००	५००००	२००००

(१३)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएको छ, मात्र लागु हुनेछ।

स्थानीय निकाय निर्वाचन आचार संहिता

अनुसूची ५

आयोगले तोकेको दर रेट

		प्रति इकाई न्यूनतम दररेट प्रतिदिन रु.
१. सवारी साधन जीप/कार/वस, ट्रक र ट्र्याक्टर (इन्धन र मर्मत खर्च बाहेक)		
क	भाडामा लिएकोमा	
	पेट्रोलबाट चल्ने सवारी साधन	१,५००
	डिजेलबाट चल्ने सवारी साधन	२,५५०
ख.	आफ्नो निजी प्रयोग गरे वापत कट्टा गरिने रकम	
	पेट्रोलबाट चल्ने सवारी साधन	१,०००
	डिजेलबाट चल्ने सवारी साधन	२,०००
२. अन्य सवारी साधन (इन्धन र मर्मत खर्च बाहेक)		
क	मोटर साइकल भाडामा लिएकोमा	४००
	आफ्नो निजी प्रयोग गरेवापत कट्टा गरिने रकम	३००
ख	अटोरिक्सा	
	भाडामा लिएको भएमा	७००
	आफ्नो निजी प्रयोग गरेवापत कट्टा गरिने रकम	५००
ग	रिक्सा	
	भाडामा लिएको भएमा	३००
	आफ्नो निजी भएमा कट्टा गरिने	२००
घ	घोडा (दाना बाहेक)	
	भाडामा लिएकोमा	१,२५०
	निजी प्रयोग गरे वापत कट्टा गरिने रकम	१,१००
३ लाउडस्पीकर		
क	भाडामा लिएकोमा	४५०
	आफ्नो निजी प्रयोग भए वापत कट्टा गरिने रकम	२५०
ख	ह्याण्ड स्पीकर/मेगाफोन	
	भाडामा लिएकोमा	१५०
	आफ्नो निजीप्रयोग गरे वापत कट्टा रकम	१००

सूचना-३

स्थानीय निकाय निर्वाचन आचार संहिता, २०६२ मा उक्त आचार संहिता निर्वाचन आयोगले तोकेको मिति र क्षेत्रमा श्री ५ को सरकार, राजनैतिक दल, उम्मेदवारहरु र निजहरुसँग सम्बन्धित व्यक्तिहरुको हकमा लागु हुने छ भन्ने उल्लेख भएकोले उक्त आचार संहिता स्थानीय निकाय अन्तर्गतको महानगरपालिका, उपमहानगरपालिका र नगरपालिकाको निर्वाचन हुने ४३ जिल्लाहरुमा श्री ५ को सरकार, सरकारी तथा अर्ध सरकारी संस्थाको कार्यालय तथा कर्मचारीको हकमा निर्वाचनको मिति घोषणा भएको मिति देखि र राजनैतिक संगठन वा दल वा उम्मेदवारहरु र निजहरुसँग सम्बन्धित व्यक्तिहरुका हकमा उक्त निर्वाचनको निर्वाचन कार्यक्रम प्रकाशन भएको मिति देखि लागु हुनेगरी मिति २०६२ आश्विन २३ गते निर्वाचन आयोगबाट निर्णय भएको हुँदा यो सूचना प्रकाशन गरिएको छ ।

आज्ञाले,
सुवर्णलाल श्रेष्ठ
निर्वाचन आयोगको निमित्त सचिव

मुद्रण विभाग, सिंहदरबार, काठमाडौंमा मुद्रित (मूल्य: रु. १०/-)

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएको छि, मात्र लागु हुनेछ।

आधिकारिकता मुद्रण विभागबाट प्रमाणित गरिएपछि मात्र लागु हुनेछ।